

בנין יעקב

פרשת וארא

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעודד הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספירים

תוכן הענינים

פרשת וארא

גודל מעלת התפילה בכל המצבים.....ג

טבת תשפ"א

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201

או למייל : 3122131@GMAIL.COM

ניתן להשיג הקונטרס

בירושלים : 053-31-53-661 050-41-75-336

בבית שמש : 052-76-30-720

כמו כן ניתן להשיג את סדרת הקונטרסים

בנין יעקב על המועדים

אלול - תשרי ♦ חנוכה ♦ שובבי"ם ♦ פורים – ד' פרשיות

חודש ניסן - חג הפסח - ספירת העומר ♦ שבועות ♦ בין המצרים

וכן בנין יעקב על התורה: בראשית ♦ שמות

פרשת וארא

גודל מעלת התפילה בכל המצבים

לך אל פרעה בבוקר קודם שיספיק פרעה להתפלל

בפרשתן (שמות ז טו) "לך אל פרעה בבוקר הנה יוצא המימה ונצבת לקראתו על שפת היאור". מאמר נורא הובא בספה"ק, שלכן צוה הקב"ה למשה שיודרו וילך אל פרעה דייקא בבוקר השכם, כי אפילו פרעה הרשע ידע והבין את גודל כחה של תפילה, על כן השכים בבוקר להתפלל אל ה' שיצליח דרכו, ולכן צוה הקב"ה למשה רבינו שיודרו ויקדים להתראות לפרעה דייקא מרם שיספיק להתפלל, כי אפילו תפילת הרשע כאשר באה מעומק הלב, מקובלת לפני ה', ואז כבר לא יהיה ביכולת להביא עליו מכת דם, אחרי שכבר פעל בתפלתו.

אם תפילת פרעה עושה רושם כל שכן שהישראל
נענה בכל מצב

והדברים מבהילים עד כמה גדולה ונשגבה כוחה של תפילה, שאפילו תפילת גוי מגושם ומשוקץ כפרעה הרשע, עושה רושם ומסוגלת לבטל גזירות שמים.

קל וחומר בן בנו של קל וחומר, תפילת איש הישראלי העומד בתפילה ובתחנונים מעומק לבו, בוודאי בוקעת היא רקיעים, ואף אם אין מעשיו רצויים וח"ו נכשל

בעבירות יהיה באיזה מצב שיהיה, בוודאי מעלת הישראל יתירה ומשובחת פי כמה וכמה מהגוי המגושם, ואם תפילת פרעה הרשע מועלת ומקובלת, כל שכן שתפילת בן ישראל שיש לו נשמה קדושה חלק אלוקי ממעל, חשובה היא עד מאוד.

השי"ת האזין לזעקת מנשה אף מבור תחתיות

ובן דרשו חכמינו ז"ל במדרש (ויקרא רבה ל ג) על הפסוק (תהלים קב) "פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם", 'פנה אל תפלת הערער' זה תפלתו של מנשה מלך יהודה שהיה ערער ממעשים טובים.

ובמנו שמפורש בדברי הימים ששרי הצבא של מלך אשור תפסו את מנשה כדכתיב (דה"י ב' לג י) "ויבא ה' עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשור, וילכדו את מנשה בחחים ויאסרוהו בנחשתים ויוליכוהו בבלה" ומבואר במדרש (ילק"ש מלכים ב' רמו) שעשו לו כמין דוד של נחשת ונתנוהו לתוכה, והתחילו מסיקין אש תחתיו, וכיון שראה שצרתו צרה, לא הניח עבודה זרה אחת בעולם שלא הזכירה 'צלם פלוני הצילני', וכיון שנוכח לראות שלא הועילו לו כלום, אמר, זוכר אני שהיה אבי מקרא הפסוק הזה (דברים ד ל) "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה ושבת עד ה' אלהיך" הרי אני קורא אותו אם יענני מוטב וכו', והיו מלאכי השרת סותמין את חלונות של רקיע שלא תעלה תפלתו לפני המקום ואומרים לפניו רבון העולמים אדם שהעמיד צלם בהיכל כלום יש בו תשובה.

מה עשה הקדוש ברוך הוא חתר לו כמין חתירה אחת תחת כסא הכבוד שלו ושמע תחנתו. ועל אף שהיה עובד עבודה זרה נתקבלה תפילתו כמו שאמר הכתוב (דה"י שם פסוק יג) "ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנתו וישיבהו ירושלים למלכותו וידע מנשה כי ה' הוא האלהים".

המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה רגיל לעורר ולהוכיח מכאן, על גודל כחה של תפילה, שאפילו מנשה שהיה בבור תחתיות ותחילה פנה אל הגילולים והעבודה זרות, ורק אחר שראה שלא הועילו לו האלילים כלום, נשא תפילה אל ה' אלוקי אבותיו, אף על פי כן נענה בתפילתו. ללמוד שהתפילה

מעומק הלב מועלת בכל מצב ובכל אופן. ומקרא מפורש דיבר הכתוב (תהלים קמה יח) "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת".

בני ישראל הביבין לפני השי"ת אף בשפל המצב

ורמזו נפלא מתאמרא בשם הצדיקים על הפסוק הנאמר בפרשת ויגש בעת שירד יעקב אבינו למצרים (בראשית מו ב) "ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני" ופירש ברש"י 'יעקב יעקב' לשון חיבה. ולכאורה קשה שאם אכן בא הכתוב לגלות בזה חיבתו של יעקב, היה צריך לקרוא לו בשם 'ישראל' אשר הוא כידוע רומז על מדריגה יתירה, וכדאיתא בספה"ק^[א] דבזמן שישראל עושים רצונו של מקום אז הם נקראים בשם 'ישראל', וכשאינן עושים רצונו של מקום נקראים בשם 'יעקב', ואם כן למה נקט כאן בלשון יעקב שהוא רומז על מדריגה פחותה.

ותירצו שהתורה באה לנו להורות בזה שאפילו אם נמצא האדם בשפל המדריגה במצב של אין עושין רצונו של מקום, בחינת יעקב, אף על פי כן חביב הוא לפני המקום, והשי"ת מצפה לשמוע בקשתו ותפילתו, וזהו שאמר 'יעקב יעקב' לשון חיבה, שאף בשפל המצב חביבין הם לפני השי"ת ומתאוה להאזין תפילתו.

פרעה הכביד את העבודה על בני ישראל כדי שלא יוכלו להתפלל

ומבואר בספרים הק', דלכן צוה פרעה להכביד את העבודה על בני ישראל, כי פרעה היה יודע ומכיר גודל כח התפילה ובפרט תפילה שנובעת מלב

(א) ראה אור החיים הק' ריש פרשת ויחי וכה דבריו: הן אמת כי בעדת ישראל מצינו שישתנה להם השם כפי מעשיהם, כשעושים רצונו של מקום בשם 'ישראל' יכנה אותם, ולהיפך יקרא שמם 'יעקב', וכן הוא רמז בדבריהם (זוהר וישלח).

נשבר, שכחה רב ומקובלת מיד, וחשש מאוד שבני ישראל בכוח תפילתם יפעלו שיוציאם ממצרים, וינקום נקמתם בפרעה ובכל עבדיו, לכן התחכם להכביד עליהם ולשעבדם בעבודה קשה, כדי שלא יהיה להם זמן וכח להתפלל.

ואכן מצינו שכאשר מת מלך מצרים והיתה באותו היום קצת הרווחה לישראל מהעבודה, מיד תפסו אומנות אבותיהם כמו שאמר הכתוב (שמות ב כג-כד) "ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה". ואף על פי שהיו אז משוקעים במומאת מצרים, והיו בשפל המצב, הועילה תפילתם כמאמר הכתוב "וישמע אלהים את נאקתם" וגו', כי התפילה מועלת אף מהפחותים אף על פי שאינו הגון, ואף על פי שאינו כדאי לכך מצד זכותו.

ובמו כן כל אדם כאשר שופך שיח וזועק ומתפלל אל ה' מעומק לבו בעת צרה, שיושיעו מצרתו, בוודאי כחו רב ונשגב עד מאוד, ולא תשוב תפילתו ריקם, כי התפילה מעמקי הלב בוקעת רקיעים ומקובלת לפני המקום.

אף פרעה הרשע הכיר והודה בגודל מעלת התפילה

ודבר נפלא למדנו מן הכתובים שבסדר המכות, שמפשטות המקראות מוכח בפירוש שאף פרעה הרשע לא היה אצלו אף צל של ספק על כחה של תפילה, וכלל לא פקפק על כך שהיא מועילה, וכמו שנאמר (שמות ח ד) "ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר העתירו אל ה' ויסר הצפרדעים" וגו'. וכן אמר (פסוק כד) "העתירו בעדי". ובמכת ברד נאמר (שם ט כה) "העתירו אל ה' ורב מהיות קולות וברד וגו'. וכל הויכוח עם משה רבינו סובב והולך רק "למתי אעתיר לך" וגו' (שם ח ה), אך גם פרעה הודה שעצם התפילה מועלת. וכן בשאר המכות מצינו שהתורה האריכה ביותר בענין סדרי התפילות שהיו שם, ועושים עסק גדול מזה, והיא הוראה לדורות על גודל מעלת התפילה שמועילה ומקובלת.

אף אחר גזר דין יכולים להפכו לרחמים על ידי התפילה

עוד זאת חובה עלינו להשריש בליבנו האמונה בכח התפילה, ואל יתיאש מלעורר רחמים אף אם נראה בעיניו שבדרך הטבע ח"ו אין תקוה וישועה, וכבר אמרו חכמינו ז"ל (ברכות י.) אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים. וכתב הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א (פרי צדיק ואתחנן) שדוד המלך ע"ה פעל שאפילו חרב חדה היינו אפילו אם כבר נגזר הדין על פי בית דין שלמעלה עם כל זה יוכל להתהפך הכל לטוב מצד רחמי שמים, וזהו הכוונה 'אל ימנע עצמו מן הרחמים' דהיינו שמצד הרחמים אפשר לפעול אף למעלה מדרך הטבע ואפילו אחר שכבר נגזר הדין יכולים על ידי תפילה להפכו לרחמים.

ונזכיר את כתב בשיטה מקובצת על מה דאיתא בגמרא (כתובות קד.) שבאותו היום שמת רבינו הקדוש, גזרו החכמים תענית על הציבור, ונתקבצו להתפלל ולעורר רחמים לרפואתו של רבינו הקדוש, והכריזו החכמים ואמרו שכל מי שיבוא ויאמר שנסתלק רבי מן העולם, ידקר בחרב.

וביאר בשיטה מקובצת הטעם שאמרו זאת, מפני שחששו שאם יבואו לבשר למתפללים שמת רבי, הרי בוודאי יפסיקו ויחדלו מתפילתם, כי מסתמא לא יעלה על דעתם להתפלל על תחית המתים, ועל כן נתחכמו החכמים ואסרו לומר שמת רבי, ועל ידי זה ימשיכו להתפלל בעוז אף אחר פטירתו, וגדול כח התפילה שמסוגלת אף להחיות מתים, ויוכלו לפעול בתפילתם להחזיר את רבינו הקדוש לחיים.

נמצינו למדים שאף אחר שנגזרה גזירה ונראה שחלילה אין עוד תקוה, אסור להתיאש מן התפילה, כי רב כחה וסגולתה לבטל כל גזירות רעות אפילו אחר גזר דין.

והנה גם בימינו אנו יש לפעמים אשר מפני דברי הרופאים שמודיעים שמבחינתם אין סיכוי שיקום החולה מחוליו ח"ו, על ידי זה מתרפים הידיים ומתיאשים מלהתפלל עוד על החולה המסוכן, וכל זה מפני שאין מאמינים שהתפילה מועלת אף לאחר גזר דין, אך האמת מבואר שבכל מצב שהוא אפשר לפעול בתפילה

ותחנונים, ויש בכחה אפילו להחיות מתים, ועל כן חלילה לו להאדם להכניס בלבו הרגשות של יאוש, אלא אדרבא יתחזק באמונה בדברי חכמינו ז"ל שהזהירו 'אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים'.

בעתות רצון יזהר ביותר לנצלם לתפילה ותחנונים

ובפרט בעתות רצון המזדמנות להאדם, צריך להיזהר ביותר לנצלם כדבעי לתפילה ותחנונים, וכגון באשמורת הבוקר שאז היא עת רצון כדאיתא בזהר הק' (בלק רד ע"א) על הפסוק (תהלים ה ד) "ה' בוקר תשמע קולי" וגו', שכשמגיע הבוקר מתעורר בעולם אותו בוקר של אברהם אבינו שכתוב בו (בראשית כב ג) "וישכם אברהם בבוקר", והוא עת רצון לכל, ולעשות טוב לכל העולם, לצדיקים ולרשעים. ואז זמן תפלה הוא להתפלל לפני המלך הקדוש[ב].

עוד אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ה.) מאי דכתיב (תהלים סט יד) "ואני תפלתי לך ה' עת רצון" אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין. וכן נאמר (ישעיה מט ח) "כה אמר ה' בעת רצון עניתך".

(ב) וראה מה שכתב בזה בספר קב הישר (פרק לא) וז"ל: "ה' בקר תשמע קולי". וקשה וכי בבוקר שומע ה' קול המתפללים והלא בכל עת ושעה שקוראים אליו הוא שומע קולנו ומאזין תפלתנו. אכן הענין הוא כך, כי בשאר העתים כשבני אדם מתפללים מעיינים בתפלה אם היא ראויה להתקבל מחמת מעשים של אדם או לאו, מה שאין כן המתפלל בבקר, כדאיתא בזהר בלק וכו'.

עוד כתב: וכמו שיש עת רצון אז לחולי הגוף כך יש עת רצון לחולי הנפש ונשמה, שהן החטאים והעבירות ופשעים, והוא עת רצון להתפלל בבקר ומחמת שבאותו הפעם עת רצון, על כן אם אינו ראוי זה המתפלל מחמת מעשיו שתקובל תפלתו, אפילו הכי חשיב עליה הקב"ה דאיהו פקיד לבעלי דינא דיליה דלא יפתחון בדינא כי החסד והחנינה אינו מוסר הקב"ה לבית דין של מעלה אלא החסד והחנינה הן בידו של הקב"ה, ובבקר הוא מודת חסד לאברהם ולכן מקבל הקב"ה תפלת בוקר בחסד.

עוד מצינו בדברי חכמינו שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה, ואם כן מסוגל ביותר להתפלל עליו סמוך למיטת חליו שבוודאי תקובל תפילתו.

תכלית התפילה להשיג קרבת אלוקים

וחובה עלינו לדעת מה שמבואר מפי ספרים וסופרים, שענין התפילה אינה בגדר אמצעי להשיג מבוקשו, כגון שאם יחסר לו משהו ימצא פתרונו על ידי התפילה, אלא עצם התפילה היא מטרה כשלעצמה להתדבק על ידה בחי העולמים, להגיע למעלת "ואני קרבת אלוקים לי טוב", שהיא המחברת ומקשרת את האדם עם כביכול הבורא יתברך שמו להרגיש ולחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו.

ועלינו לדעת שאף אם לפעמים באים על האדם יסורין ח"ו, אין זה אלא שמחמת מעשיו הרעים נתרופף הקשר שבינו לבין קונו, ונתרחק מדביקות הבורא, ועל כן מזכירין לו זאת מן השמים, כדי שיתעורר ויצעק אל ה' ויתאמץ בתפילה לחדש שוב את הדביקות והקרבה אל בוראו, ואז בוודאי 'שב ורפא לו'.

וזוהו סוד "את אשר יאהב ה' יוכיח" כי עצם הצרה והתוכחה הבאה אל האדם, מורה שהקב"ה אוהבו ורוצה בתשובתו ומצפה להאזין לתפילתו, ועל כן מזכירו ומעוררו שישוב אליו להיות דבוק בו יתברך שמו.

ובגמרא (מגילה כו.) אמרינן 'הלוואי שיתפלל אדם כל היום כולו', והיינו מפני שאין התפילה באה כאמצעי כדי לפעול ישועות וכדומה, אלא עצם התפילה היא דביקות האדם עם בוראו, ועל כן אמרו שהלוואי יתפלל האדם ויהיה בדביקות והתעלות במשך כל שעות היום. [וכמובן שקבעו חכמינו זמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד, אך צריך האדם שידע את אשר לפניו, ויכיר בערכה הרם של זמן תפילתו, שנפשו מתעלית ומתקשרת אל בוראה בדביקות עצומה].

אפילו הצדיקים הדבקים בהשי"ת מוכרחים להתפלל

והנה עצם התפילה נשגבה היא עד מאוד, ואף אם יהיה האדם צדיק ודבוק בהקב"ה בכל המעת לעת, בכל זאת מוכרח הוא להתפלל לפניו יתברך,

וכמו שמצינו אצל האבות הקדושים שאמרו חכמינו ז"ל (יבמות סד.) מפני מה היו האבות והאמהות עקרות מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, ולכאורה אם תכלית התפילה היא כדי לבוא לדביקות להשי"ת, למה הוצרכו האבות והאמהות להתפלל, והלוא הם היו בדביקות עילאה בכל ימיהם, גם בלא התפילה.

אלא על כרחך שעצם התפילה גבוהה ונשגבה היא עד מאוד, ועל כן היו האבות והאמהות עקרות כדי שיתפללו, ועל פי זה יובן היטב מה שמתאמרא בשם המגידים, שלאה לא היתה עקרה, מפני שהיא כבר שפכה דמעות כמים והתפללה תפילות הרבה, כמו שפירשו חכמינו ז"ל (בבא בתרא קנג.) על הכתוב (בראשית כט ז) "ועיני לאה רכות" שהיתה בוכה ומרבה בתחנונים שלא תפול בגורלו של עשיו, עד שנשרו ריסי עיניה, כי שמעה על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים: שני בנים יש לה לרבקה, שתי בנות יש לו ללבן, גדולה לגדול וקטנה לקטן.

ביטול גזירות רעות דייקא בכח התפילה

עוד מצינו במדרש (אסתר רבה ז יח) שבעת גזירת המן הרשע, בא אליהו הנביא אל משה רבינו וסיפר לו על הגזירה, וביקש ממנו שיתפלל לקב"ה לבטל הגזירה, אמר לו משה, האם יש איזה צדיק בעולם שישתתף עמו בתפילה, ואמר לו אליהו, יש צדיק אחד ומרדכי שמו, אמר משה לאליהו שיאמר למרדכי שיתפלל, ובאותה עת שמרדכי יתפלל גם הוא יתפלל, ועל ידי תפילת שניהם היתה הגאולה.

ולכאורה הרי נגמרא מצינו שכל אותם הימים היה מרדכי יושב והוגה בתורה עם התינוקות ולמדו בצוותא הלכות קמיצה, ואם כן הרי היה דבוק בהשי"ת ובתורתו, ולמה היה מן הצורך שיתפלל. אלא על כרחך צריך לומר שהתפילה יש לה מעלה יתירה, ולא היו יכולים לבטל את הגזירה אלא דייקא בכח התפילה, ועל אף היותם צדיקי עולם ראשונים כמלאכים, היו צריכים לכח התפילה כדי לבטל הגזירה, ויהי רצון שנוכה להתחזק ולהאמין בגודל כח התפילה בכל עת ובכל מצב, והשי"ת ישמע שועתינו ויקבל תחנונינו אמן.

